

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

C A N D Ü N D A R

G Ö L G E D E K İ L E R

F İ K R İ Y E

fikriye

Milliyet
YAYINLARI

Milliyet
YAYINLARI

Hazırlayan
CAN DÜNDAR
Soner Sevgili-Tannur Arat
Murat Özcan
(fotoğraf caption)

AD Kitapçılık
Genel Yayın yönetmeni
Hakkı Devrim

Yayın Koordinatörü
Zeynep Çağlıyör

Sorumlu Müdür
Tankut Gökçe

Düzeltili
Hasan Kınca-İfigen Beytas

CD-ROM Yapımı
DOĞAN MULTIMEDIA
HELİKOPTER İNTERAKTİF
SİSTEMLER AŞ

CD KİTAP TASARIM ve ÜRETİMİ

BOYUT YAYIN GRUBU

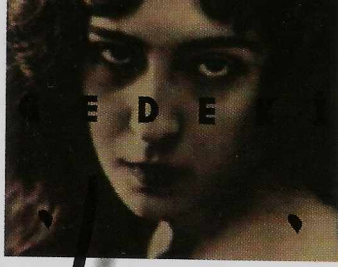
Kreatif Yönetmen
Murat Öneş

Boyut Yayıncılık Matbaacılık AŞ

tesislerinde hazırlanmış,
basılmış ve ciltlenmiştir.

MATBAACILAR SİTESİ NO:115, 34554 BAĞCILAR/İSTANBUL
Tel:0212 429 53 00 (30 hat) Faks: 0212 429 05 74-75
e-mail:info@boyut.com.tr

G Ö L C E D E L E R

Fukrye

Can Dünder

Milliyet
YAYINLARI

FİKİRİYE KİTAPÇIĞI İÇİN YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- **Belli, Şemsi;** *Fikriye*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1995.
- **Metin, Ali** (Atatürk'ün emir çavuşu); *Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları*, Alman Matbaası, 1967.
- **Hürriyet gazetesi**, 10 kısım 1985, Emin Çölaşan-Leman Karaosmanoğlu röportajı.
- **Handan Gören Hanım**'la (Fikriye Hanım'ın arkadaşı), "Fikriye" belgeseli yayınlandıktan sonra yapılan görüşme.
- **Abbas Hayri Özdiğer**'le (Fikriye Hanım'ın yeğeni) Can Dündar'ın 18.11.1997 tarihli görüşmesi.
- **2000'e Doğru dergisi**, 24-30 ocak 1988, yıl:2, sayı:5

FİKİRİYE CD-ROM BİLGİLERİ İÇİN KULLANILAN KAYNAKLAR:

- **Adıvar, Halide Edip;** *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, Çan Yayını, İstanbul, 1962.
- **Armstrong, H.C.;** *Grey Wolf: Mustafa Kemal*, Arthur Baker Ltd., Londra, 1932.
- **Ana Britannica ansiklopedisi**, Ana Yayıncılık AŞ.-Encyclopaedia Britannica, Inc.
- **Araz, Nezihe;** *Mustafa Kemal'le 1 000 Gün*, Dünya Yayınları, 1993.
- **Belli, Şemsi;** *Atatürk'ün Aşk Hayatı*, İnceleme Yayınları, İstanbul, 1961.
- **Borak, Sadi;** *Atatürk'ün Özel Mektupları*.
- **Bozdağ, İsmet;** *Gazi ile Latife*, Emre Yayınları, İstanbul, 1991.
- **Coşar, Ömer Sami;** *Atatürk İçin Ölen Kadın*, Cumhuriyet gazetesi, kısım 1968.
- **Delioorman, Altan;** *Atatürk'ün Hayatındaki Kadınlar*, İstanbul, 1961.
- **Kılıç, Ali;** *Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor*, İstanbul, 1955.
- **Lord Kinross;** *Atatürk*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1988.
- **Soyak, Hasan Rıza;** *Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri*, Hayat Yayınları.
- **Özel, Mehmet;** *Cephelerden Kurtuluş Savaşı'na İmparatorluk'tan Cumhuriyete kataloğu*, Kültür Bakanlığı yayınları, İstanbul, 1992.

Biz tarihe hep “büyük adamlar” perspektifinden baktık. “Büyük adamlar”, sabah alacasında şahlanmış atları üzerinde taarruz emirleri yağdırıp, yüz binleri ölüme sürerler; o yüz binler de arkalarında toz bulutlarıyla cepheye koşuşur ve çoğu zaman geride bir kan gölü ile “meçhul asker” unvanı bırakırlardı.

“Yüz binler”in adını sanını kimseler bilmezdi.

Yenenler, yenilenler, ölenler ya da kalanlar hep onlar olduğu halde tarih kitaplarında savaşları hep krallar ve imparatorlar kazanıyordu:

Fatih, gemileri karadan yüzdürmüştü.

Aksak Timur, Osmanlı’yı Ankara Meydan Savaşı’nda mağlup etmişti.

Attila, İtalya’ya saldırıp, Roma’yı kuşatmıştı.

Her şeyi tek başlarına yapmışlar gibi anlatırlardı.

Öyle ki yenilseler bile, tek başlarına ağlardı. Tarih kitapları, cephede veya cephe gerisinde ağlaşan “yüz binler”in hıçkırıklarına sağırdı sanki...

Bu anlayış, yıllar yılı Cumhuriyet tarihine de egemen oldu. İlkokullarda Kurtuluş Savaşı, “Atatürk yoktu/ Düşmanlar çoktu/ Atatürk geldi/ Düşmanı yendi” tekerlemesiyle anlatıldı; “Vahideddin’in işgal altındaki İstanbul’a bakıp ağladığı” yazıldı.

Ağlayan bir tek o muydu acaba?..

Bu tür bir söylemin, “büyük adamlar”a da zarar verebileceği, onları yapayalnız birer figür haline sokacağı hiç düşünülmedi. Bunun, topluma saygısızlık anlamına geleceği öngörülemedi.

“Gölgedekiler” adını taşıyan bu belgesel dizi, bu anlayışa meydan okuyor.

Adından da anlaşılacağı gibi mazinin “gölgede” kalmış “meçhul asker”lerini sahneye çağırıyor. Tarih kitaplarında adlarını görmeye alışkın olmadığımız gizli kahramanların öykülerinden yola çıkarak, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarının dönüm noktalarını bir kez de onların gözünden anlatıyor.

Tarihe, bazen bir gizli sevdalının, bazen bir gemi kaptanının, bazen eski bir dostun, bazen kısa ömürlü bir partinin penceresinden bakıyor.

Yakın geçmiş, onlarla ete kemiğe bürünüyor.

Tarih, “Gölgedekiler”le aydınlanıyor.

F

ikriye"nin öyküsünü uzun yıllar önce ilk kez dinlediğimde sarsıldığımı hatırlıyorum.

Bu genç kadının hazin aşk öyküsü ve korkunç akabeti, tüyler ürperticiydi. Dünyanın neresinde olsa üzerine romanlar yazılır, filmler çekilirdi. Türkiye'deyse duyulmamıştı bile...

Tam "Gölgedekiler" adını taşıyan dizimize uygun bir kahramandı Fikriye; bütün hayatını adadığı bir "ışık seli"nin gölgesinde yaşamış, yine onun gölgesinde ölmüştü.

Daha önce konuyu araştırmış olan değerli araştırmacı Şemsi Belli'nin desteğiyle bir belgesel hazırlığına giriştik.

Tanık yoktu. Elde bulunan az sayıda belge ve kısıtlı bilgiyle işe koyulduk. Belgesel ilk olarak 10 kasım 1994'te yayınlandı ve büyük ilgi gördü. Bu genç kadının, tam 70 yıl gizlenmiş öyküsü izleyiciyi derinden etkilemişti.

Kamuoyunda hummalı bir tartışma başladı.

Bu arada "Fikriye" istek üzerine defalarca yeniden yayınlandı. Kitabı, video kaseti peş peşe birkaç baskı yaptı. Fahir Atakoğlu'nun bestesi, Sezen Aksu tarafından seslendirilip dillere yerleşti. Ve nihayet, Türkan Şoray'ın girişimiyle konunun beyazperdeye aktarılması için çalışmalar başladı.

Fikriye, tarih sayfalarında hak ettiği yere yıllar sonra kavuşabilmişti.

İşte bir belgeselci için en acı sayılabilecek gelişme bütün bunlardan sonra yaşandı.

Fikriye'nin senaryosu üzerinde çalıştığım haberleri basına yansıdığı gün "çok uzaklardan" bir telefon aldım.

Arayan, Fikriye Hanım'ın yeğeni Abbas Hayri Bey'di.

Sağduyumuza güvenerek ailenin tam 70 yıl süren suskunluğunu bozmaya karar vermişti.

Görüştüğümüzde, belgeseli hazırlarken yanıt aradığımız birçok soru aydınlanmaya, eksik noktalar tamamlanmaya başladı ve Abbas Hayri Bey, "Türkiye'nin artık tarihiyle yüzleşecek olgunluğa eriştiği" inancıyla, 70 yıl boyunca ailede kuşaktan kuşağa anlatılan o müthiş "sır"ı aktardı bize:

Belgeselin sonunda duyacağınız kurşun sesi, Fikriye Hanım'ın kendine yönelttiği bir silahtan değil, ona yöneltilen bir silahtan çıkmıştı.

Yani -ailenin bilgisine göre- Fikriye Hanım ölmemiş, öldürülmüştü.

Tabii bu iddia, yüzlerce soruyu beraberinde getiriyordu. İlk akla gelen iki soru, aynı zamanda en zorlarıydı: Kim ve neden?..

Elbette bu konuda pek çok spekülasyon var. Belki daha da yapılacak. Ancak ne yazık ki, aradan 75 yıl geçtikten sonra bunlar, kanıtlanması neredeyse imkânsız söylentiler olmaktan ileri gidemiyor. Belgelenemiyor. -

O yüzden biz de bu CD-Rom'u hazırlarken öykünün spekülasyona açık boyutlarını bir film senaryosuna bırakarak belgeselin ilk haline hiç dokunmamaya karar verdik. Finali, o kim tarafından ve nereden ateşlendiği bilinmeyen silahın sesiyle noktaladık.

Ailenin iddialarınaysa bu küçük kitapçıkta yer verdik.

Umalım ki, zaman içinde yeni tanıklar, yeni belgeler çıksın ortaya... Tarihin karanlık noktaları aydınlansın.

"Gölgedekiler" ışığa çıksın...

Belgeselin yapımında da büyük emeği olan Soner Sevgili, Tannur Arat'la birlikte, bu CD-Rom'un interaktif bölümleri için size, belgeselde adı geçen 14 kahramanı tanıtan bilgiler ve bir olaylar kronolojisi hazırladı.

Yine ilk kez "Sarı Zeybek"te denenilen 3 boyutlu sanal gerçeklik tekniğiyle, Fikriye belgeselinin çekildiği bazı temel mekânlarda, örneğin Direksiyon binasında, Çankaya bağ evinde ve Atatürk'ün evlendiği Beyaz Köşk'te çekimler yapıldı. Bu CD-Rom size bu mekânları da tüm boyutlarıyla "dolaşma" şansı veriyor.

Ve nihayet, elinizdeki kitapçıkta döneme ilişkin belgeselde yer veremediğimiz çok sayıda fotoğraf ve belgeyi bulacaksınız.

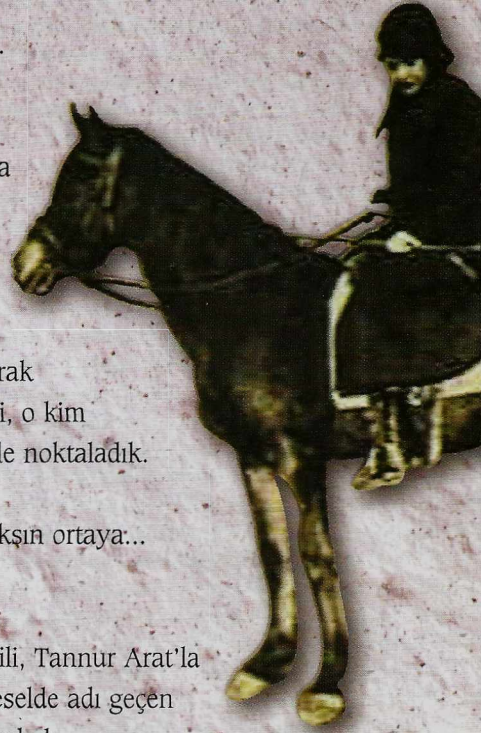
Umudum o ki, önümüzdeki dönemde eklenecek yeni bilgiler ve ortaya çıkacak yeni tanıklarla öyküyü daha da zenginleştirecek ve tarihi gerçekliğe daha da yaklaştacağız.

Ne yazık ki, yola birlikte çıktığımız Şemsi Belli, belgeselin bu yeni boyutlarını göremeden aramızdan ayrıldı. Kendisini bu vesileyle saygıyla anıyoruz.

Fikriye Hanım'ın ailesine de gösterdikleri güvenden ötürü şükranlarımızı sunuyoruz.

Aktarılanlar doğruysa, herhalde Fikriye şimdi daha rahat uyuyacaktır.

Can Dünder

“Manastır’ın
ortasında var bir
havuz” şarkısı
sizin için
ne ifade eder
bilmem,
ama bir zamanlar
Çankaya Köşkü’nün
piyanosuna
can veren kadın
için bu şarkı
koca bir hayat
demek.

Fikriye

O kadın ki
Çankaya Köşkü’nün
ilk ev sahibesiydi.
Kurtuluş Savaşı’nın
gönüllü bir neferiydi.
Adını kimsecikler duymadı.
Mustafa Kemal’in yanında
bir gölge gibi yaşadı,
bir sır gibi öldü.
Geride hiçbir iz
bırakmadı

Adı; Fikriye’ydi.

"Sürgününde bir yasam

**Fikriye'nin ağabeyi
Ali Enver Bey**
(sağdan ikinci);
Fahreddin Hayri Bey
(sağdan üçüncü).

**Mustafa Kemal'in üvey
ağabeyi Süreyya Bey.**
**Süreyya Bey Arnavutluk'ta
çeteciler tarafından
öldürülmüştür.**

Fikriye Hanım, Mustafa Kemal'in üvey babasının yeğeni... Zübeyde Hanım, genç yaşta eşi Ali Rıza Efendi'yi kaybedince geçim sıkıntısına düşmüş ve bir süre sonra komşusu Ali Memduh Hayreddin Bey'in ağabeyi Ragıp Hayri Bey'le evlenmişti. Ragıp Hayri Bey, Fikriye Zeynep Hanım'ın amcasıydı.

Aile aslen, Konyalıydı.

Karamanoğulları döneminde Fatih tarafından Mora'ya sürülmüşlerdi.

1890'ların başında Selanik'e göçtüler. Fikriye Hanım, 1897'de burada doğdu. Ancak o dönemde aile, hep geri dönme umudu taşıdığından, çocuklarının nüfustaki kayıtlarına doğum yeri olarak, Mora'yı yazdırdı.

Fikriye'yi diğer 4 çocuğuyla birlikte Batı kültürüyle yetiştiren babası Miralay Ali Memduh Hayreddin Bey, ileri görüşlü, bilgili ve aydın bir askerdir. Fikriye Hanım çocuk yaşlardan itibaren, eve getirilen hocalar aracılığıyla piyano, ut ve Fransızca dersleri aldı.

İnce ruhlu ve duygulu bir yapıya sahip olan

Fikriye Zeynep Hanım, Mustafa Kemal'le tanıştığı andan itibaren, bu

gösterişli askere hayranlık duydu. Kendisinden 16 yaş büyük olan Mustafa Kemal'e o günlerde "ağabey" diye hitap ediyordu.

Mustafa Kemal, Harbiye'de öğrenciyken üvey babası Ragıp Bey öldü. Üvey ağabeyi Yüzbaşı Süreyya Bey de Arnavutluk'ta Arnavut çeteciler tarafından öldürüldünce, Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım, kız kardeşi Makbule Hanım ve üvey kız kardeşi Rukiye Hanım yalnız kaldılar. Aile bir Fransız gemisiyle Selanik'ten İstanbul'a geldi. Bir süre Akbıyık'ta Ali Memduh Hayreddin Bey'in evinde kaldıktan sonra Akaretler'deki eve yerleştiler.

Fikriye ve ailesinin de aynı dönemde İstanbul'a taşınmasından sonra bu uzunca boylu, güzel endamlı, gözleri ve bakışları etkili, zarif, kumral güzeli genç kız, Zübeyde Hanım'ın en büyük yardımcılarının biri oldu.

Fikriye 16 yaşına geldiğinde, "Ağabey'i Mustafa Kemal, Sofya'ya atışe militer olarak gönderildi.

Araya uzun bir ayrılık ve kopukluk dönemi girdi. Aynılık yıllarından sonra tekrar karşılaştıklarında her ikisi de değişmişti. O, artık çocuk Fikriye değil 21 yaşında genç ve güzel bir hanımdı.

Sevdiği erkek de artık bir kumay binbaşı değil, Anafartalar zaferiyle ünlenmiş Mustafa Kemal Paşaydı.

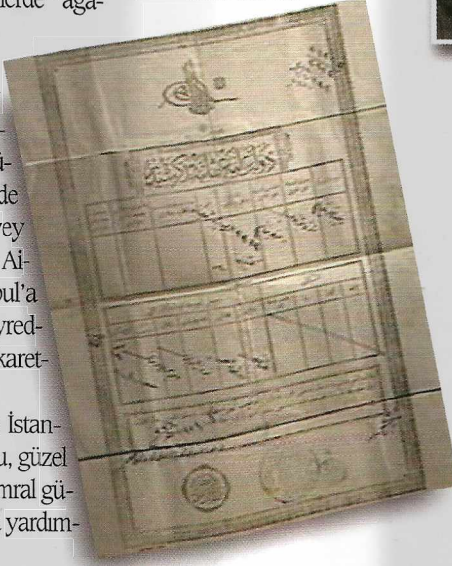
Mustafa Kemal, Ulusal Kurtuluş Savaşı için Samsun'a hareket ederken, Akaretler'deki evde annesi Zübeyde Hanım ve kız kardeşi Makbule Hanım'dan başka ardından gözyaşı döken bir kadın daha vardı: Fikriye Hanım.

Mustafa Kemal'in Anadolu'da ulusal kurtuluş mücadelesini ateşlediği günlerde Fikriye Hanım'ın Mısırlı bir doktorla evli olan ablası Emine Melahat Hanım, Mısır'da öldü. Fikriye Hanım, kız kardeşi Jülide ve annesi Vasfiye hanımlarla birlikte ölen ablasının rekesini toparlamak için Mısır'a gitti.

Fikriye hareme girdi mi?

Bazı kaynaklar Fikriye Hanım'ın bu Mısır seyahatinin aslında bir evlilik sonucunu gerçekleştirdiğini ve Fikriye Hanım'ın harem hayatına katlanamayıp İstanbul'a geri kaçtığını yazarlarsa da, yakınları bu bilgiyi doğrulamıyor.

Fikriye Hanım'ın nüfus cüzdanı.

Kız kardeşi **Makbule**(Atadan)**Hanım**, annesi **Zübeyde Hanım** ve **Mustafa Kemal**.

Millî Mücadele yıllarında **Fikriye Hanım**'ın amcasının oğlu **Fahreddin Hayri Bey**, **Mustafa Kemal**'in hemen arkasında ayakta duruyor.

Fikriye Hanım'ın babası **Ali Memduh Bey** **Hayreddin Bey**...

Fikriye Hanım'ın dayısı, kucaklarında ise ağabeyi **Ali Enver**...

Osmanlı'da Ankara'da

Ankara'da yeni bir hükümet kurulmuştu... Artık Türkiye'nin kalbi, Ankara'da atacaktı... 1920 yılının yaz aylarında Mustafa Kemal, Ziraat Mektebi'nden ayrılarak Ankara Garı'ndaki Direksiyon binasına taşındı. Sivas Kongresi'nden bu yana Mustafa Kemal'in yanından ayrılmayan Bekir Çavuş, Paşa'nın hem ev, hem de çalışma yeri olarak kullandığı Direksiyon binasını çekip çeviriyordu.

Yeni konut, yokluk ve yoksunluk içindeydi. Üstelik Mustafa Kemal, Ankara'ya gelen yabancı temsilcileri protokole uygun şekilde ağırlayacak hiç kimsenin olmamasından da yakınıyordu. İmdada Fuat Bulca yetişti.

Fikriye Hanım'ın dayısının oğlu olan Fuat Bulca, Paşa'ya yardımcı olarak, Fransızca ve Rumca bilen, titiz ve becerikli Fikriye Hanım'ı önerdi, Mustafa Kemal, bu öneriyi çok sıcak baktı ve İstanbul'daki Fikriye Hanım'a özel bir kuryeyle haber gönderildi. Fikriye, sevincinden yerinde duramıyordu. Zaten erkek kardeşi Enver Bey, ekim ayı içinde Millî Mücadele'ye katılmak için Bursa üzerinden Anadolu'ya geçmişti. Şimdi o da Ankara'ya gidecekti; hem de Paşasının isteğiyle...

Kurtuluş Savaşı ve daha sonraki yıllarda, Mustafa Kemal bu masa başında çalışmalarını sürdürdü... Birçok önemli karar bu masa başında alındı.

Ön sıradakiler sağdan sola; Rüstem Bey, Mazhar Müfit Kansu, Mustafa Kemal, Rauf Orbay, Hakkı Pekin

**Karadeniz Ereğlisi Kaymakamı'nın
Gazi Mustafa Kemal'e Fikriye Hanım'la ilgili şifre telgrafı:**

Fikriye Hanımefendi, bugün İstanbul'dan gelmiştir. Biraderi Enver Bey Bursa tarikelye Ankara'ya gittiğinden ve hemşiresi Jülide Hanım dahi vefat ettiğinden yalnız kalmış ve bu hal ile artık İstanbul'da devam-ı ikameti gayri mümkün olduğundan
 oraya ne suretle ve ne tarikle hareketi tasvip buyurulursa emre-i irade devletlerine muntazir olduğu arz olunur.

Direksiyon
binasunda...

İlk Çankaya Köşkü'nde, Mustafa Kemal'in en sevdiği bölümlerden biri olan havuzlu salon.

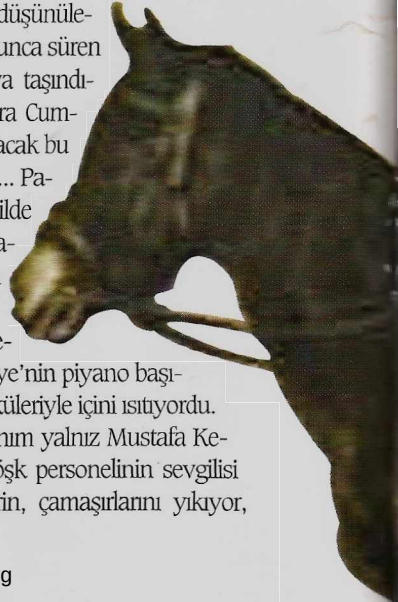
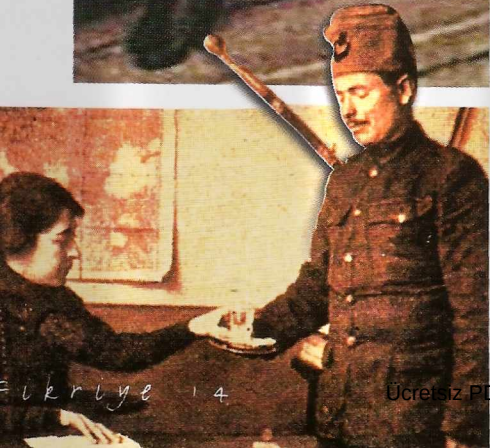
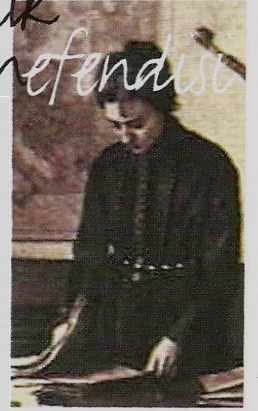
Her gün Paşa'nın çalışma masasını düzenliyor, elbiselerini ve çamaşırlarını kolalıyor, kopuk düğmelerini dikeyor, mendillerini ütü-lüyor, Paşasına hizmet etmekten büyük bir haz duyuyordu.

Şıklığıyla tanınan Mustafa Kemal Paşa, Ankara'nın soğun-da korunabilmek için belden kemerli, deve tüyü renginde bir palto giyerdi. Sıkıldığı zamanlar oyalanıp çektiği, bu pal-tosuna uygun kehribar bir tespihi vardı. Paşa bu tespihini çok sever ve elinden düşürmezdi. Şemsi Belli *Fikriye* adlı kita-bında, Paşa'nın elinden düşürmediği bu tespihin, bir süre sonra Fikriye Hanım'ın boynunda taşıdığı bir kolyeye dönüştüğünü yazar. Paşa'nın özel fotoğrafçısı Esat Tengizmen, Direksiyon bi-nasının kapısında Fikriye Hanım'ı bu kehribar kolyeyle görüntü-lemiştir...

Çankaya'nın ilk hanımefendisi

Direksiyon binası konut ola-rak Paşa'nın ihtiyacına yet-miyordu. Daha geniş, daha elverişli bir yer aranıyordu Ankara'da... Hatta bazı arkadaşlarının girişimiyle Mustafa Kemal için Keçi-ören'de bir konut yapımı hazırlıklarına başlanmıştı bile...

Bu sırada Ruşen Eşref ve kansının Çankaya sırtlarında bulunan Bulğurîza-deler'in bağ evini övmeleri üzerine Mustafa Kemal, Fikriye Hanım ve Salih (Bozok) Bey'den hemen gidip evi görmelerini istedi. O günlerin Ankara'sında hem güvenlik, hem de kullanım açısından bundan daha uygun bir yer düşünüle-mezdi. Günler ve geceler boyunca süren hazırlıklar sonucu Çankaya'ya taşındı-lar. Fikriye Hanım, daha sonra Cum-huriyet'in en yüksek tepesi olacak bu mekânın "first lady"siydi artık... Pa-şa'nın da hoşuna gidecek şekilde bu yeni yeri sımsıcak bir yuva-ya dönüştürmek için elinden geleni yapıyordu. Paşa da ha-yatından memnun, yoğun ge-çen günlerin akşamında Fikriye'nin piyano başı-na geçip söylediği Rumeli türküleriyle içini ısıtıyordu. Sevecen yapısıyla Fikriye Hanım yalnız Mustafa Ke-mal Paşa'nın değil, bütün köşk personelinin sevgilisi olmuştu. Köşk'teki görevlilerin, çamaşırlarını yıkıyor, söküklerini dikeyordu.

Fikriye Hanım atıyla Çankaya
sırtlarında dolaşırken verdiği bir mola
sırasında. 0 günlerde Ankara tekin
bir yer olmadığından bu tür gezintiler
sırasında Fikriye Hanım yanında
mutlaka silah bulundururdu...

Fikriye Hanım.

**"Büyük Millet Meclisi Reisi
Riyaseti Kalem-i Mahsus
Müdüriyeti**

Riyaseti Kalem-i Mahsus Müdürü."

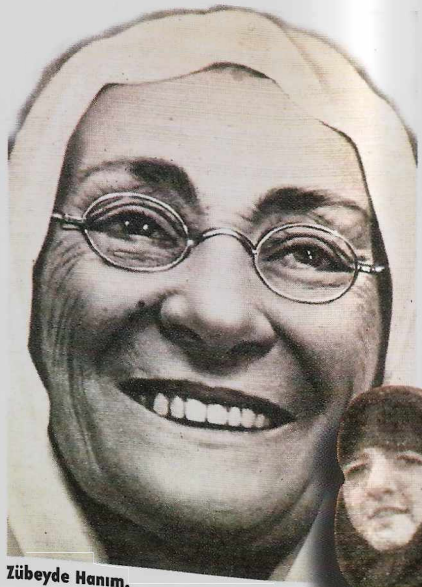
Fikriye, yengesi, Zübeyde Hanım'a en az Mustafa Kemal Paşa'ya gösterdiği ilgiyi gösteriyordu. Zübeyde Hanım'ın etrafında pervane gibi dönüyor, onun bir dediğini iki etmiyordu. Ancak Zübeyde Hanım, Fikriye'ye Selanik yıllarındaki kadar ya-

kın davranmıyordu. Bunda, Fikriye'nin Ankara'ya, kendisinden önce çağrılmış olmasının rolü vardı.

Aynı zamanda Zübeyde Hanım'ın gözü müstakbel gelinini çok yukanlarda anyordu. Ona göre Mustafası bir padişah kızına veya torununa layıktı. Zira Fikriye Zeynep Hanım'ın öbür amcasının oğlu, hariciyeci Rauf Hayri Bey V. Murad'ın kızı Hatice Sultan'la evlenmişti. Halbuki kendi oğlu bir paşaydı ve bir devlet kurmak üzereydi.

Direksiyon binasına gelişinden itibaren Fikriye Hanım'ın yoldaşı ve en büyük dert ortağı olan Ali Çavuş (Mustafa Kemal'in emir eri) bundan sonrasını anılarında şöyle anlatır:

"Mustafa Kemal cepheden döndüğünde Zübeyde Hanım oğluna 'Mustafam evlen artık' diye devamlı ısrarlara başlamıştı. Nedense Fikriye Hanım'dan hiç bahis edilmmezdi. Fikriye Hanım ne kadar belli etmemeye çalışsada her gün biraz daha artan üzüntüsünü görmemeye imkân yoktu. Köşk'ün üzerinde Fikriye Hanım'ın saadetini gölgeleyecek kara bulutlar toplanmaya başlamıştı artık..."

Zübeyde Hanım.

Latife Hanım devreye giriyor

Büyük Taarruz 26 ağustos sabahı başladı. Türk birlikleri hızla ilerliyordu. Afyonkara hisar ve Kütahya kurtuldu. Yunan kuvvetleri panik içinde İzmir'e doğru kaçıyor. 9 Eylül'de Türk ordusu, bir gün sonra da bu ordunun başkumandanı Gazi Mustafa Kemal Paşa İzmir'e girdi.

Bütün İzmir'de olduğu gibi, varlıklı işadamlı Uşakızade Muammer Bey'in köşkünde de büyük kurtancıyı karşılamak için hazırlıklar yapıyordu. Kültürlü, zeki ve hırslı bir genç kız, o günlerde Başkumandan'ın karargâhının kapısını çaldı. Yaverlerin tüm karşı çıkışlarına rağmen Paşa'yı görmekte ısrar ediyordu. Gazi Paşa, pek çok yabancı ziyaretçinin görüşmek için sıra bekledikleri bir zamanda bu ınatçı konuşunu kabul etmek zorunda kaldı.

Bu mor pelerinli genç kızın daveti üzerine Gazi Paşa'nın karargâhı, Latife Hanımların Göztepe'deki köşküne taşındı.

İzmir'deki zafer havası süredursun, Ankara'da siyasal olaylar hızla geliyordu. Ekim ayının ilk haftasında Mudanya Konferansı başlayacaktı. Paşa bu yüzden İzmir'den ayrılıp Ankara'ya döndü.

Latife Hanım için artık zor günler başlıyordu.

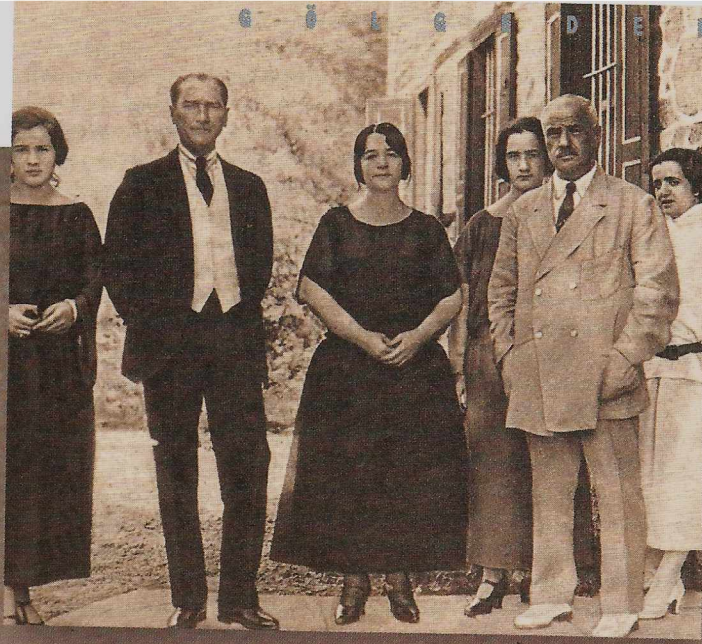

Salih Bozok

Sevgi Taarruzu!

Yazar Şemsi Belli, Paşa'nın geride bıraktığı Latife Hanım'ın o günlerdeki ruh halini Fikriye adlı kitabında şu sözlerle tasvir eder:

"Latife Hanım'ın duygusal ve düşünsel gündemi de en az Paşa'ninki kadar karmaşıktı. Zekâsına, kültürüne, güzelliğine güvendiği kadar kalemine de güveniyordu Latife Hanım... Kısa sürede İzmir posta damgalı mektuplar yağmaya başladı Ankara'ya... Önce Mustafa Kemal'in en sevdiği, en güvendiği arkadaşı başyaver Salih Bozok ele geçirildi. Sonra da bir ihtilal yöntemiyle başyaverden başkumandana doğru bir sevgi taarruzuna geçti Latife Hanım... Gazi Paşa, duygularıyla mantığının, kalbiyle kafasının karşı karşıya geldiği bir ikilem içindeydi."

10 eylül 1922'de İzmir'e gelen Mustafa Kemal, Uşaklızadelerin kızı Latife Hanım'ın daveti üzerine 14 eylül 1922 tarihinden itibaren İzmir'den ayrılacağı 2 ekim 1922 tarihine kadar Uşaklızadelerin Göztepe'deki köşklerinde kaldı. Resimde Mustafa Kemal, Uşaklızade Muammer Bey ve ailesiyle.

Mehmetçik 9 Eylül 1922'de İzmir'de. Türk ordusu uzun zamandan beri hasretini çektiği İzmir'e giriyor.

İki

A

rtık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını seziyordu Fikriye Hanım. Paşasıyla arasına giren, nedenini bilmediği bu soğukluk, onu kahretti. Zaten zayıf olan bünyesi buna daha fazla dayanamadı ve yatağa düştü.

Tam da bu sırada Gazi Paşa, genç kadın için sonun başlangıcı olacak karar verdi: Fikriye Hanım tedavi görmek için yurtdışına gönderilecekti... Bulduğu çözüm yolunu önce yakın çevresine, sonra da Fikriye'ye açıkladı.

Yeğeni Hayri Özdinger'e göre bu, Fikriye Hanım'ın üzülmemesi için düşünülmüş bir uzaklaştırma kararıydı.

"Zorunlu sürgün" böylece başlamış oldu...

Fikriye Hanım yurtdışına gönderildikten sonra Çankaya Köşkü'ne büyük bir hüznün çöktü.

Köşk'ün her köşesinde ondan izler vardı.

evlilik

Zübeyde Hanım rahatsızdı. Ankara'nın havası sert geliyordu. Doktorlar tebdili mekân gerektiğini söylediler. Başyaver Salih Bey'in de önerisiyle Gazi Paşa, annesini İzmir'e göndermeye karar verdi.

Mustafa Kemal, annesini yolcu etmeden önce ona Latife Hanım'la ilgili düşüncelerini açmış İzmir'de gelin adayını görmesini ve fikrini kendisine bildirmesini istemişti.

Zübeyde Hanım İzmir'de kaldığı günler içinde gelin adayını büyük bir özenle inceledi. Latife Hanım'ın gösterdiği aşırı ilgiye rağmen Zübeyde Hanım'ın izlenimleri olumsuzdu. Bunu, Başyaver Salih Bey'e söyledi, ancak

oğluna iletmeye ömrü yetmedi.

29 ocak 1923 günü Anadolu Ajansı, şu haberi geçti: *"Başkumandan Gazi Mustafa Paşa Hazretleri'yle Uşakîzade Latife Hanımefendi'nin emri meş-nunu akidleri bugün saat 5'te icra edilmiştir.*

Akid merasimi fevkalade sade olmuştur. Müşir Fevzi, Kâzım Karabekir hazararı, Başkumandan Paşa Hazretleri'nin Vali Mustafa Abdülhalik Bey'le Ser-yaver Kaymakam Salih Bey de Latife Hanımefen-di'nin şahitleri bulunuyorlardı."

Bu haber, Münih'te bir hastane köşesinde, kal-bini Paşasının yanında bırakmış Fikriye Hanım'a da ulaştı. Duyduklarına inanmıyor, haberi görmek istiyordu. Arkadaşı Memduha Kula'dan hemen İstanbul gazetelerini kendisine yollamasını istedi. 30 ocak 1923 tarihli *Vakit* gazetesi geldiğinde yıkıldı.

Artık hiçbir şey onu tutamazdı. Gidip Paşasını görmeliydi.

Hastaneden gizlice kaçıp Türkiye'ye döndü.

**Başkumandan
Mustafa Kemal ve
Garp Cephesi
Kumandanı
İsmet (İnönü)
Paşa Ilgın'da.**

**Mustafa Kemal annesi Zübeyde Hanım'ın
mezarı başında...**

Mustafa Kemal Latife Hanım'la evlendikten sonra, Çankaya Köşküne çifti kutlamak için akan akan ziyaretçiler geliyordu. Mustafa Kemal bu ziyaretçilerin birçoğuyla bizzat ilgileniyordu.

Mustafa Kemal ve Latife Hanım Adana Vilayet Konağı'na giriyorlar.

Latife Hanım zamanının en tahsilli kadınlarından biriydi. Dil bilgisiyle bütün yabancıların dikkatini çekirdi. İyi İngilizce konuşurdu. Çankaya'da zamanının çoğunu okumakla geçirirdi.

...ve son...

Mustafa Kemal'in en sevdiği at Sakarya'ydı. Bu atı Latife Hanım da çok sever, sık sık onunla gezintilere çıkardı.

Fikriye Hanım, gelir gelmez aile dostu Handan Gören'in evine yerleşti. Hemen Ankara'ya gitmek, Paşasını görmek istiyordu. Ancak Mustafa Kemal, haberi almış ve Fikriye'nin Ankara'ya geçmesinin önlenmesi talimatını vermişti. Ancak bütün önlemlere rağmen Fikriye, engelleri aşip Ankara'ya ulaşmayı başardı.

Köşk'e ulaştığında elleriyle yarattığı bu binanın yepyeni bir çehresi ve yepyeni bir "first lady"si olduğunu gördü.

Yıkıldı.

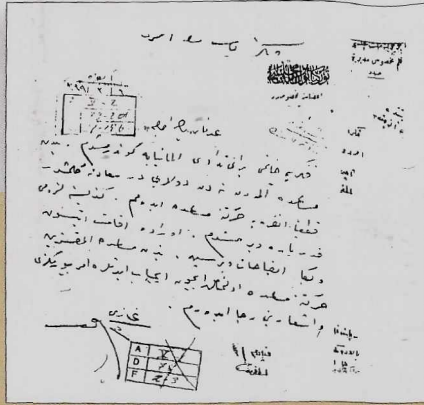
O evde bir misafirdi artık...

İki kadın arasında yaşanan gerilim üzerine Mustafa Kemal, Fikriye'yi başka bir eve yerleştirmeye karar verdi. Bu işle de Ali Çavuş'u görevlendirdi.

O günlerde Köşk'te yaşananları Ali Çavuş anı-larında şöyle anlatır:

"Ben ilk gece, kararlaştırıldığı üzere Fikriye Hanım'a verilecek parayla, Fikriye Hanım'ın İstanbul'a yerleşmesini temin için Fikriye Hanım'ı ikna etmeye çalışıyordum. Fakat Fikriye Hanım, sözlerimi zor dinliyor, buğulu gözlerle uzaklara bakıyordu. İkinci gece de Fikriye Hanım Köşk'te kaldı, fakat Latife Hanım'ın da neşesi büsbütün kaçmıştı.

Üçüncü gece de Fikriye Hanım'da gitme hazırlığı görmeyen Latife Hanım, bana sinirli ve yüksek sesle 'Ali, bu hanım ne zaman gidecek' diyerek salondan aynıldı. Fakat bu yüksek sesle söylenen sözleri Fikriye Hanım gibi Atatürk de duymuşlardı.

Gazi Mustafa Kemal'in Fikriye Hanım'ın İstanbul'a gelişiyle ilgili olarak Adnan Adıvar'a çektiği telgraf.

"Adnan Beyefendi'ye,
Fikriye Hanım'ı tedavi için Almanya'ya göndermiştim. Benden izin almadan neden ötürü İstanbul'a gelmiştir? Ankara'ya gelmesine kesinlikle izin veremem. Kendisine gereği kadar para vermiştim. Orada otursun ve bana açıklama yapsın. Benden izin almadan hareketine müsaade olunmamak için gereklenlere emir buyurmanızı ve bildirmenizi rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal..."

Atatürk yatma zamanı geldiği halde yatmamış, aynı bir odada geceyarısına kadar oturmuşlardı. Çok üzüldükleri belliydi. Ertesi günü Fikriye Hanım'ı erken saatlerde uğurlamıştık”.

Handan Gören'in anlattıklarına bakılırsa, bu olaydan sonra Fikriye Hanım, uzunca bir süre Handan Hanımların Çiftehavuzlar'daki yazlıklarında ve Çanak-kale'deki evlerinde kaldı.

Ancak akli Ankara'daydı.

Bir gün yanlarında çalışan Emine Hanım'ın nüfus kâğıdını kullanarak kimseye haber vermeden yeniden Ankara'ya geçti ve bir fayton kiralayarak Çankaya surlarına tımandı. İlk önce dayısının oğlu Fuat Bulca'nın evine uğradı. Ama kimseyi bulamadı. Bunun üzerine Riyaset-i Cümhur Köşkü'ne çıktı. Köşk'ün kapısına geldiğinde kendisini karşılayan yaverlerin yenilendiğini gördü. Fikriye'yi tanıymıyorlardı. Paşasını ve Ali Çavuş'u sordu. Görüşmek istedi.

Ancak, bu istek, “içeri” iletilmedi.

Yakup Kadri'nin eşi Leman Karaosmanoğlu'na göre, tam bu aşamada Latife Hanım, Köşk'ün yeni başyaveri Resuhi Bey'e “öldürücü” emri verdi :

**“Kovun
gitsin...”**

Fikriye Hanım, kapıda kendisini bekleyen faytona bindi ve az sonra Çankaya semalarında tek el silah sesi duyuldu.

**Fikriye
Hanım,
kanlar içinde
beklettiği
faytona
yığılmıştı.**

İDDİALAR: İNTİHAR MI? CİNAYET Mİ?

Abbas Hayri Özdiğer

Alçaklar katiller vurdular beni

Fikriye Hanım'ın
gazetelerde çıkan
intihar haberi.

Ailenin hayatta kalan son temsilcilerinden olan, Fikriye Hanım'ın yeğeni Abbas Hayri Özdiğer, "Fikriye" belgeseli yayınlandıktan sonra "gelecek kuşaklara olayın doğru aktarılmasını istediği için" konuşmaya karar verdi ve çocukluktan beri hep dinlediği bu öykünün finalini şöyle anlattı:

"Bize anlatıldığına göre halamı faytonun içinde sırtından vurulmuş olarak buluyorlar. Babam Enver Bey, o gün halamın ölümünden haberdar edilmiyor. Ertesi sabah sivil polisler Çankaya'dan gelen şifahi bir emirle babamı Ankara'ya götürüyorlar. Babamın ısrarlarına rağmen halamın cesedi kendisine gösterilmiyor. Mezkûr tabanca dahil merhumenin bütün şahsi eşyalarına el konuluyor. Babamın cesedi görmekte ısrar etmesine ve dava açmak tehdidine karşı Hâkim aynen şöyle diyor:

-Bu tabir şekvalar hakkınızda hayırlı olmayacak neticeler doğurabilir. Başınız sağolsun Enver Bey.

Bunun üzerine babam bir arkadaşıyla beraber halamın o gece kaldığı hastaneyi araştırıyor. Cinayet günü halam'la aynı hastanede kalan bazı hastaların isim ve adreslerini tespit ediyorlar. Bu hastalardan biri Polatlılı çoban Hüseyin'miş. Hadise günü üst kat tamamiyle boşaltılırken, Onu baygın zannedip başka koğuşa nakletmemişler. Babamılar bu çobanı daha sonra köyünde bulmuşlar ve o gece ne olduğunu sormuşlar. Çoban Hüseyin aynen şunu söylemiş:

-O gece bir avrat getirdiler. Sabahlara kadar avazı dinmedi. Alçaklar, katiller vurdular beni diye bağırıyordu.

Halam ertesi gün ölmüş".

Vatan Yevmi gazetesi,

29 şevval 1342 (1 haziran 1924); pazar, sahife 3, sütun 1 (soldan sağ).

ANKARA'DA BİR İNTİHAR

30 mayıs sabahı, İstanbul'dan Ankara'ya giden Zeynep Fikriye Hanım namında bir kadın tabancayla intihar etmiştir.

Müntehire, intihardan evvel polise; Lazistan Mebusu Fuat Bey'in (Fuat Bulca) yanında misafir geldiğini ifade etmiş ve kaydı o suretle yapılmıştır. Fikriye Hanım Ankara'ya çıkınca istasyondan doğrudan elveyn haneye uğramaksızın Reis-i Cumhur Dairesi'ne gelerek, Reis-i Cumhur ve refikalarını görmek istediğini söylemiştir. Gazi ve hanımını görmek mümkün olmayacağı kendisine bildirilmiş yeniden Fikriye Hanım beklettiği kira arabasıyla avdete mecbur olmuş ve esnai avdetinde, üzerinde bulundurduğu anlaşılan tabancayla araba içinde intihar etmiştir. Alınan malumata göre, Fikriye Hanım'ın Reis-i Cumhur Hazretleri'ne uzak bir garabeti olup kimsesizliği ve hastalığı dolayısıyla takriben iki buçuk sene evvel Gazi Paşa'nın mozhar-ı himaye ve muavenetine nail olmuş ve hastalığının isticali üzerine bir ay tedavi için Avrupa'ya bir sanatoryuma gönderilmiştir. Fikriye Hanım Avrupa'dan avdetinden beri diğer akrabaları nezninde ikamet etmekte bulunuyordu."

KB CDRÜ
AC YEO
42256

AD Kitapçılık-Milliyet Yayınları, Cumhuriyet'in 75. yıldönümünde, yakın tarihimize bir başka açıdan bakan "**Gölgedekiler**" belgeselini CD-ROM/kitap biçiminde okurlarına sunuyor.

Tarih kitaplarında hep savaşların krallar, imparatorlar ve komutanlar tarafından kazanıldığı yazar. Oysa yenenler, yenilenler, ölenler veya yaralananlar "**meçhul asker**" unvanı verilen yüz binlerdir.

"**Gölgedekiler**" adını taşıyan belgesel dizi, tarihin "**gölgede**" kalmış "**meçhul asker**"lerini sahneye çıkarıyor. Amacımız, tarihimizi "**Gölgedekiler**"le aydınlatmak.

"**Gölgedekiler**"in ilk bölümü olan "**Fikriye**" bütün hayatını adadığı "insan"ın gölgesinde yaşamış, yine onun gölgesinde ölmüş bir kadın. Bu genç kadının, üzerine romanlar yazılabilecek, filmler çekilebilecek hazin aşk öyküsü ve akıbeti tüyler ürpertici. Türkiye'de ise hemen hemen hiç kimsenin duymadığı bir öykü... İşte bu yüzden AD Kitapçılık-Milliyet Yayınları bu "**meçhul kahraman**"ları sizlere tanıtıyor. Bu belgesel diziyi de "**Fikriye**" adlı CD-ROM/kitapla başlıyor.

CAN DÜNDAR

GÖLGEDEKİLER

F İ K R İ Y E

Milliyet
YAYINLARI

